

Cilt: 19 SAYI: 7 TEMMUZ 1991

Türk sanayicileri ve işadamları derneği

görüŖ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) TEMMUZ 1991
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü:
Yönetim Kurulu Başkanı *Bülent Eczacıbaşı*

Yazı İşleri Müdürü:
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özöl*

Yayına Hazırlayan:
Ekonomik Araştırmalar Bölüm Başkanı
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu:
Bu sayıda:
Nilgün Demirtaş
Veyis Fertekligil
Nuri Sevin

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ'ün gösterilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10
80230 Harbiye - İstanbul
Tel: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:
LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE
BASIM İŞLERİ A.Ş.
Tel: 179 67 50 / 8 Hat

Bu Sayıda

TÜSİAD'dan Haberler.....	4
Üçüncü Dünya Ülkelerinin Gelişmesinde İnsan Unsuru.....	9
Almanya'da Geçiş Döneminin Sancıları.....	16
Körfez Savaşı'ndan Sonra CNPFF'nin Fransa ve Dünya Ekonomisine Bakışı.....	21
Dünya Gorbaçov'a Kuşkuyla Bakıyor.....	27
1991'de Kore Ekonomisi.....	35
Çevreci Etkiler ve Yeniden Üretim Süreci.....	39
Hayatta Başarının Sırrı: Zeka mı, Zenginlik mi?.....	43
Basında TÜSİAD.....	46
UNICE'den Haberler.....	82

TÜSİAD'dan Haberler...

Başkan Bülent Eczacıbaşı 3 Haziran 1991 tarihinde Başbakan Sayın Yıldırım Akbulut tarafından verilen öğle yemeğine katıldı.

Genel Sekreter E. İhsan Özol 4 Haziran 1991 tarihinde AT Türkiye Masası Uzmanı Mr. Michael Sandrowich ile TÜSİAD'da bir görüşme yaptı

Başkan Bülent Eczacıbaşı 5 Haziran 1991 tarihinde Fortune Dergisi Uluslararası Satış Yöneticisi Mr. Stuard Arnold, Bölge Direktörü Ferruccio Silvera, Dergi Temsilcisi Sayın Ayşe Sümer ve Ms.Helen Drotning-Miller ile görüştü.

Başkan Bülent Eczacıbaşı 5 Haziran 1991 tarihinde Tarihbank Yönetim Kurulu Başkan ve Genel Müdürü Sayın Mustafa Gönenç ve Gayrettepe Şubesi Müdürü

Sayın Ada Turna ile bir görüşme yaptı.

Başkan Bülent Eczacıbaşı ve Genel Sekreter E.İhsan Özöl 5 Haziran 1991 tarihinde İKV Başkanı Jak Kamhi tarafından AT Türkiye Raportörü Ms.Raymond Durry onuruna verilen yemeğe katıldılar.

Başkan Bülent Eczacıbaşı 7 Haziran 1991 tarihinde İstanbul'da yapılan World Economic Forum'un "What is the Optimum Economic Mix For Turkey ?" konulu panelinde bir konuşma yaptı.

"Türkiye Ekonomisi için TÜSİAD Öncü Göstergeler Endeksi" adlı TÜSİAD raporu 10 Haziran 1991 tarihinde Divan Otelinde basına açıklandı. Başkan Bülent Eczacıbaşı'nın konuşmasının ardından raporu hazırlayan Prof. Dr. Salih Neftçi ve Prof. Dr. Süleyman Özmucur raporun içeriği ile ilgili açıklamalar yaptılar ve

basın mensuplarının sorularını cevaplandırdılar.

Başkan Yardımcısı Halis Komili ve Genel Sekreter E.İhsan Özol 12-14 Haziran 1991 tarihleri arasında Lüksemburg'da yapılan UNICE Başkanlar Konseyi toplantısına katıldılar.

Başkan Bülent Eczacıbaşı 12-14 Haziran 1991 tarihlerinde Prag'da Avrupa Konfederasyonu Oturumları çerçevesinde yapılan toplantıya katıldı. Çekoslovakya Devlet Başkanı Vaclav Havel tarafından açılan toplantı daha sonra çalışma komisyonlarının görüşmeleri ile devam etti. Toplantı 14 Haziran 1991 tarihinde Fransa Devlet Başkanı François Mitterrand'ın kapanış konuşması ve davetliler onuruna verdiği resepsiyon ile sona erdi.

Ekonomik Araştırmalar Bölüm Başkanı

Nilgün Demirtaş 12 Haziran 1991 tarihinde Kahire'de görevli Fransız Mali Ataşesi Mr. Bruno Cabrillac ile Türkiye'deki son ekonomik durum ile ilgili bir görüşme yaptı.

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi'nin 1991 yılı ilk toplantısı 18 Haziran 1991 tarihinde Ankara Hilton Oteli'nde yapıldı. Toplantıdan bir gün önce 17 Haziran 1991 günü akşamı Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal'ın, bazı bakanların, milletvekillerinin, üst düzey bürokratların, üniversite öğretim üyelerinin, basın mensuplarının ve işadamlarının katıldığı bir kokteyl verildi.

Yüksek İstişare Konseyi Başkanı Rahmi M.Koç'un ve Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Eczacıbaşı'nın konuşmalarını takiben Konsey üyeleri toplantı gündeminde bulunan konular ile ilgili olarak görüşlerini açıkladılar.

Toplantıdan sonra verilen öğle yemeğine şeref konuğu olarak katılan AT'nin Ankara Temsilcisi Mr.Michael Lake Türkiye-AT ilişkileri konusunda bir konuşma yaptı.

Genel Sekreter E.İhsan Özol 20 Haziran 1991 tarihinde Avustralya Büyükelçisi Mr.Donald Witheford ile TÜSİAD'da bir görüşme yaptı.

Üçüncü Dünya Ülkelerinin Gelişmesinde İnsan Unsuru

Dünya Bankası'nın son Dünya Kalkınma Raporu'nda kırk yılın kalkınma deneyimlerinin, özellikleÜçüncü Dünya ülkelerinde insana yatırım yapılması ve piyasaların liberalleştirilmesi gerektiğini gösterdiği belirtilmektedir.

Raporda, piyasaların ve devletin büyümenin teşvik edilmesi ve daha iyi bir gelir dağılımının sağlanması yönünde hayati rolleri olduğu vurgulanmaktadır. 1950'lerden bu yana dalgalı bir yol izleyen kalkınma tarihi bu rollerin çoğu kez karıştığını göstermektedir. Hükümetler ekonomiye çok fazla müdahale etmekte ancak müdahaleler eğitim, sağlık ve altyapı konularında yeterli olamamaktadır.

Önümüzdeki beş yıl içinde dünyada toplam işgücü artışının yüzde 95'inden fazlasının gelişmekte olan ülkelerde

olacağı gözönüne alındığında gelişmekte olan ülkelerde büyüme sorununun her zamankinden daha fazla önem kazanacağı görülmektedir. Bugün dünya nüfusunun beşte biri, bir başka deyişle 1 milyardan fazla insan günde 1 dolardan daha az bir gelirle yaşamını sürdürmektedir.

Dünya Bankası ekonomistlerinden Mr. Lawrance, gelişmekte olan ülkelerin performanslarında aşırı farklılıklar olduğunu belirtmektedir. Buna göre, bazı ülkeler kişi başına gelirlerini 40 yılda 5 kattan fazla arttırırken, bu ülkelerin dörtte biri bugün 1960'larda olduklarından daha kötü durumdadırlar. Gelişmekte olan ülkelerin performansındaki bu keskin fark ileriye dönük olarak yapılabilecekler konusunda görüş birliğine varılmasında teşvik edici rol oynamaktadır.

Gelişmenin temel taşları konusunda varılan görüşbirliğinin esasları şöyle özetlenebilir:

* *İnsana yatırım.* Gelişmekte olan ülkeler ilk öğrenim, sağlık, beslenme ve aile öncelikleri gibi konularda daha fazla harcama yapmalıdırlar. Pekçok ülkede insan sermayesine daha fazla yatırım gereksiz askeri harcamaların sınırlandırılmasını gerekli kılmaktadır.

* *Girişimcilik için uygun ortamın geliştirilmesi.* Hükümetlerin sanayi ve tarımda fiyatlandırmaya, piyasaya girişlere daha az karışması gerekmektedir. Buna karşılık altyapının ve iş hayatının işleyişi ile doğrudan ilgili kurumların iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

* *Uluslararası yatırım ve ticaretin teşvik edilmesi.* Gelişmekte olan ülkeler ticarete tarifeleri azaltıp tarife dışı engelleri daha az uygulamalıdırlar.

* *Sağlam makroekonomik politikalar.* Hükümetlerin bütçe açıklarını düşük düzeyde tutmaları ve enflasyonu da

kontrol altına almaları şarttır. Tasarrufların ve yatırımların piyasa mekanizmasına uygun teşviklerle desteklenerek kalkınma için yurtiçi kaynakların sağlanması yoluna gidilmelidir.

Rapora göre, bu dört faktör birbirini dengelemekte ve desteklemektedir. Bir ekonomide insana yatırım yapmak, o piyasalardaki verimi arttırırken, aynı zamanda etkin olan piyasalarda da eğitimin getirisi daha fazla artmakta ve dolayısıyla bu sektöre yeni yatırımlar yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

İnsan sermayesine yapılan yatırım ile açık ve rekabetçi ortamın başarının temel kaynağı olduğu vurgulanmaktadır.

Altmış gelişmekte olan ülkeyi kapsayan analizler ağırlıklı olarak eğitime yatırım yapan ve ekonomik dengesizliklerini gideren ülkelerin 1965-1987 döneminde yılda ortalama yüzde 5.5 oranında

büyüdüklerini göstermektedir.

Anılan dört politikadan sadece birini benimseyen ülkeler yaklaşık olarak yüzde 4'ün altında büyüme hızı sağlarken, bu politikalardan hiç birini uygulamayan ülkeler ise yüzde 3 civarında bir büyüme hızı yakalayabilmişlerdir.

Raporda, sanayileşmiş ülkelerin de Üçüncü Dünya'ya yönelik olarak yapabilecekleri daha fazla şeylerin olabileceğini belirtilmektedir. Bu konuda ilk öncelik, ticaretin serbestleştirilmesine ilişkin olarak yapılan ve halen kesintiye uğramış bulunan Uruguay Round görüşmelerinden başarılı bir sonuç alınmasına verilmektedir. Raporun tahminine göre sanayileşmiş ülkeler dış ticarete sınırlamalar uygulamazlarsa gelişmekte olan ülkeler ihracattan ilave olarak 55 milyar dolar daha kazanacaklardı.

Sanayileşmiş ülkelerin gelişmekte olan

lkelere kredi vermek konusunda daha istekli olmaları gerektiği de ifade edilmektedir. Raporda ayrıca, gelişmekte olan ülkelerdeki büyüme beklentilerinin kaçınılmaz olarak sanayileşmiş ülkelerin anti-enflasyonist politikalar üretmelerine bağlı olduğu belirtilmektedir. Ancak, gelişmekte olan ülkelerin kendi ekonomilerinde uygulanan politikaların bu açıdan daha önemli olduğu hatırlatılıyor.

Yurtiçi politikalar aynı kalırken, dünyadaki genel ekonomik iklimin gelişmesi nc Dünya lkelerinde büyümeyi yılda yüzde 1.5 puan arttırmaktadır. Öte yandan, dış koşullar sabit iken, zayıf ve başarılı i politikalar arasında oluşan büyüme farkı yılda yüzde 3.5 puandır.

Geçmişteki deneyimler hızlı büyümenin mümkün olduğunu göstermektedir. 1780'den başlayarak İngiltere, 58 yılda kişi başına üretimini ikiye katlamıştır. Bu

işi Japonya, 1885'te başlayarak 34 yılda yapmıştır. Çin ise, sadece 10 yılda, 1977'den başlayarak, yaşam standardını iki katına çıkartmıştır.

Dünya Bankası, doğru politikaların seçilmesiyle en fakir ülkelerin dahi kişi başına gelirlerini önemli ölçüde arttıracığına inanmaktadır.

Kaynak: *Financial Times*

Almanya'da Geçiş Döneminin Sancıları...

Eski Doğu Almanya'da özgürlüğün getirdiğı yeni düzenden hoşnutsuzluk gün geçtikçe artmaktadır. Eğer yıl sonuna kadar işsizlik oranı yüzde 50'yi aşarsa durum daha da kritikleşecektir.

Eski Doğu Almanya'da siyasi havanın oldukça kötü olduğu belirtilmektedir. Doğu Almanlar komünist rejimde tanımadıkları bir olayla aniden karşı karşıya kalmışlardır: işsizlik. Bonn Hükümeti özelleştirme engelleri ve Treuhand'ların reorganizasyonu konusunda iki yasa kabul etmiştir. Küçük ve ortaölçekli şirketlerin yatırım yapmaya başlamaları beklenmektedir. Eski Doğu Almanya vatandaşlarına sosyalist ülkelerde bile geçmeyen eski paraları yerine artık DM'lere, yani gerçek değeri olan bir paraya sahip olduklarını sürekli hatırlatmak gerekmektedir. Ancak işgücü

piyasaasının tekrar düzenlenmesine ve insanların konut yapımı, yol inşaası gibi faaliyetlere ve büyük şantielere doğru yönlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Batı tarafından verilen 5 milyar marklık yatırım yardımları bunun için iyi bir başlangıç oluşturmaktadır. Doğu'da özel girişimciliği zorlayarak insanlarda sosyalizm ile oluşmuş kısıtlamaları kaldırmak gerekmekte ve buraya Batı'dan yeni bir ruha sahip görevliler gönderilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Berlin Sosyal Araştırmalar Merkezi'ne göre Doğu Almanların yüzde 13'  kızgın, yüzde 16'sı mutsuz ve yüzde 28'i endişe ve sıkıntı içinde yaşamaktadır. 1988'de Batı'da yapılan benzer bir araştırma Batı Almanların yüzde 3'ünün içinde bulunduğu durumdan hoşnut olmadığını, yüzde 5'inin mutsuz ve yüzde 19'unun ise sıkıntılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Doğu'da insanların yüzde 43'  gelirlerinden (Batı'da bu oran yüzde 11),

yüzde 21'i hayat düzeylerinden (Batı'da yüzde 7) hoşnutsuzdur. Buna karşılık Doğu Almanların yüzde 61'i 5 yıl içinde bugünden daha mutlu olacaklarını (Batı'da yüzde 22), yüzde 42'si 5 yıl öncesine göre daha iyi durumda olduklarını (ancak yüzde 25'i herşeyin daha kötüye gittiğini ve yüzde 33'ü ise hiçbir değişiklik kaydedilmediğini) ifade etmektedir. Doğu Alman göstericiler aslında fazla birşey istememekte, sadece yeni iş alanları yaratılmasını talep etmektedirler.

Bonn'dan gelen kredilerin Doğu'nun gelişmesi üzerinde olumlu etki yaratması beklenmektedir. Doğuya yaptığı yardımları her geçen gün arttıran Bonn hükümeti Doğu Almanların emekli aylıklarını yüzde 15 yükseltmiştir (Bu kararın maliyeti 2,5 milyar markı bulmaktadır).

Kamu hizmetleri sendikası ile hükümet, bu sektöre bağlı 1,7 milyon ücretlinin

maaşlarının Batıdakilerin yüzde 60'ına ulaşması konusunda bir anlaşmaya varmışlardır. 1995'te iki bölge arasındaki ücretlerin eşitlenmesi hedefi de pek uzak görünmemektedir.

Hamburg, Münih ve Hanover'deki yerel gazetelerde çıkan kalifiye eleman ilanlarına kendi düzeylerinde bir işi Doğu Almanya'da bulamadıkları için daha çok Doğu Alman yöneticiler başvurmaktadır. Ancak bunun tersine, Batı'dan pek çok insan da Doğu'ya gelmektedir. Ancak Batı'dan gelenler konut sorunu nedeniyle hayal kırıklığına uğramakta ve sürekli mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu tür sorunlar Doğu Almanya'nın yeniden inşası için Batı'dan gelenlerin işlerini zorlaştırmaktadır.

Bazı Doğu Almanlar da zamanla herşeyin daha iyiye gideceğine inanmaktadırlar. Doğu Alman halkı Batıdakiler gibi her fırsatta sokağa dökülen bir toplum değildir. Ancak çözömlenmesi gereken

önemli bir sorun da eski gizli polis örgütü olan Stasilerin hala yönetim kademelerinden ayıklanamamış olmalarıdır. Eski rejimin kurbanları arasındaki işçiler yukarıda da belirtildiği gibi şu anda büyük bir işsizlik problemi ile karşı karşıyadırlar.

Kaynak: *Le Figaro*

Körfez Savaşı'ndan Sonra CNPF'nin Fransa ve Dünya Ekonomisine Bakışı...

Fransız İşveren Organizasyonu CNPF Başkanı François Perigot'a göre Körfez Savaşı ekonomik faaliyetlerin yavaşlamasında önemli bir rol oynamıştır. Petrol şokunun etkisiyle birlikte ondan çok daha ciddi boyutta olan psikolojik bir şok yaşanmıştır. Ancak ekonominin konjonktürel yavaşlaması ile Körfez krizi arasından doğrudan bir ilişki kurmak oldukça zordur.

Ulaştırma, otelcilik, turizm, konut gibi sektörler Körfez Krizi'nden doğrudan etkilenmişlerdir. Geçen ilkbahardan bu yana bir duraklama devresinde olan otomotiv ise şüphesiz ki Körfez Savaşı ile daha da olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu bakımdan, 1991 yılı oldukça zor bir yıl olarak değerlendirilmektedir.

Yapılan anketler yatırımların ve istihdam artışının kriz sırasında da devam ettiğini göstermektedir. Bu durum ekonominin temel unsurlarının sarsılmadığını göstermektedir. Fiyatlarda da fazla değişiklik gözlenmemiş, hammadde fiyatları fazla artmamış, petrol fiyatı genel olarak istikrarlı bir seviyede seyretmiş, faiz oranları düşüşe geçmiş ve birikmiş tasarruf miktarı da gözardı edilemeyecek bir büyüklüğe ulaşmıştır.

Ancak diğer ekonomilerdeki olumsuz gelişmelerin Fransa'yı etkilemesinden endişe edilmektedir. Örneğin, Almanya birleşmenin getirdiği sorunları çözmeye çalışmaktadır. Ancak hala dünyanın sayılı büyüme hızına sahip ülkelerinden birisidir ve Fransa'nın birinci ticaret ortağıdır. Bu ülkenin ekonomisinin birleşme nedeniyle sarsılması olumsuz sonuçlara yol açabilir. CNPF Başkanı, Almanya'nın birleşmesinin çok hızlı olduğuna inanmaktadır. Perigot, Almanya iç problemleriyle uğraşırken, Avrupa'nın

bütünleşmesini hızlandırmanın tam sırası olduğunu belirtmektedir.

CNPF Başkanı, Körfez Krizi sırasında kuruluşlarının hükümetten güven zedeleyici önlemler almamasını istediğini, ancak hayal kırıklığına uğradıklarını açıklamıştır. Bu dönemde şirketlere sosyal bütçe harcamalarına katkıda bulunma zorunluluğu getirilmiştir. Şirketlerin aile fonlarının finansmanına katkıları neredeyse bir ek vergi haline gelmiştir. CNPF'e göre bu tip önlemler ülkenin ekonomik unsurlarına güven telkin edici nitelikte değildir. CNPF Başkanı güven verici önlemler uygulanmasına ilişkin hükümete yaptıkları çağrıların sonuçsuz kaldığını ifade etmektedir. Başkan, Körfez Krizi'nin bitmesiyle birlikte hükümetten birçok istekleri olduğunu da belirtmektedir. Şirketler kriz sırasında sorumluluklarının bilincinde davranmışlardır. Ancak CNPF'e göre bundan böyle Fransız şirketleri yatırım

yapma ve istihdam yaratma konularında daha iyi bir duruma getirilmelidirler.

CNPF Başkanı, bunun için ilk olarak ücretlerden yapılan zorunlu kesinti probleminin halledilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca işletme fonlarına uygulanan yüksek faizler de başka bir sorundur. Başkan'ın diğer bir önerisine göre tasarruflar şirketlere yönlendirilmeli ve dağıtılan karlara uygulanan vergi oranı, tekrar yatırıma yönlendirilen karlardaki vergi oranına eş düzeyde olmalıdır. Fransa'nın zorunlu ücret kesintileri, işletme fonları, küçük ve orta ölçekli firmalar gibi konularda önemli reformlara gitmesi gerekmektedir.

CNPF Başkanı'na göre Körfez Krizi, Tek Pazarı gerçekleştirme sürecinde olsa bile "Avrupa"nın hala varolmadığını göstermiştir. Avrupa'ya parasal ve siyasi açıdan yeterli bir güç verilememiştir. Avrupa para politikası diye bir şey hala oluşamamıştır. Başkan'a göre, eğer

Avrupa'ya siyasi bir kimlik kazandırılmazsa, yıllardır sağlanan gelişmeler boşa gidecektir ve Avrupa'nın etkisi zayıf kalacaktır. Bu bakımdan Avrupa'da bütünleşme sürecinin hızlandırılması gereklidir.

CNPF, Ortadoğu'daki Fransız firmalarına yardım etmek konusunda gerekli bütün tedbirleri almıştır. Özellikle personeli güç durumda kalmış firmalara yönelik bir dayanışma fonu oluşturulmuştur. Buna paralel olarak İslam ülkelerindeki Fransız firmalarına faaliyetlerinin devam etmesi için destek verilmiştir.

Öte yandan, CNPF, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki Fransız firmalarının varlığını güçlendirmeye yönelik bir programın yürürlüğe girmesini kararlaştırmıştır. Bu konuda ilk temas Kuveyt'in yeniden inşasında Fransız firmalarının ne gibi bir katkısı olabileceği hususunda ilgili firmalar ve Kuveytli yetkililerle yürütülmektedir. Bunu Suudi

Arabistan, Fas ve Mısır gibi ülkeler izleyecektir. CNPF, bu piyasalardan öncelikle ABD'nin pay alacağını bilmekle beraber, ileriki aşamalarda diğer ülkelerinde piyasaya girebileceklerini ve sadece bu ülkelerin değil tüm bölge ülkelerinin Fransız şirketleri için iyi bir potansiyel oluşturduğunu ifade etmektedir.

Kaynak: *Le Fig-Eco*

Dünya Gorbaçov'a Kuşkuyla Bakıyor...

Yirminci yüzyılın başlarında Avusturyalı ekonomistler uygun fiyat ve pazar mekanizmaları olmadığı için devletçi sosyalizmin çökeceğini tahmin etmişlerdi. Böylesine düşük verimle çalışan bir merkezi sistemin daha fazla bir arada tutulamıyacağına inanmaktaydılar.

Ancak kimse düşümün bu kadar çabuk çözüleceğini ummuyordu. IMF'in değerlendirmelerine göre merkezi kontrol azaltılmışsa da gerekli pazar disiplinleri kurulamamıştır. Gerçekten de, yerel yöneticilerin özerkliğinin genişletilmesi ve kredi imkanlarının artırılması yoğun bir enflasyonist baskı ile beraber bütün kesimlerde darboğaza girilmesine sebep olmuştur.

Sonuç, üretimde düşüş ve batının en kötü

dönemlerinde dahi görülmemiş bir fiyat artışıdır. 1980'lerin sonuna kadar Sovyetler Birliği'nde oldukça düşük bir kalkınma hızı elde edilebilmiştir. Sovyetlerin gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) 1990 yılı içinde yüzde 4 oranında düştüğü ve 1991 yılında ise yüzde 10 oranında düşeceği tahmin edilmektedir. Bir bankanın yaptığı tahmine göre, Sovyetler'de enflasyonun 1991 yılında yüzde 60 olarak gerçekleşecektir. 1992'de ise hiper enflasyon ihtimalinin olduğu belirtilmektedir.

Bu çöküş belirtilerine karşı resmi Sovyet reform programı çok radikal gözükmemektedir. Pazar ekonomisine geçiş, özelleştirme, mülkiyet hakkı, döviz kuru reformu ve konvertibilite gündemde olan konulardır. Bir görüşe göre, Gorbaçov'un eski planı ile Yavlinsky'nin planı arasındaki tek önemli fark birincisinin batıdan dış kaynak transferi olmaması nedeni ile daha yavaş bir değişikliği

öngörmesindedir.

Deniz aşırı yatırımcılar ise Cumhuriyetler ile merkez arasındaki çatışma ortadan kalkana kadar dikkatli davranmaya devam edecektir. Buna ek olarak, diğer reformların hiçbiri parasal bir kontrol gerçekleştirmeksizin hayata geçirilemeyecektir. Zira bu, ekonominin bütün kademelerinde sürekli artan bütçe açıklarının kontrol edilebilmesi için de gereklidir.

Bu konuda sık sık sorulan bir soru vardır: "Bütün bu değişikliklerin sonucu ne olacak?". Kimse devrim sırasında kurban edilen binlerce kişinin ve bu devrim uğruna ölen insanların bir hata sonucu öldüğünü düşünmeye yanaşmamaktadır. İşte bu sorunun yanıtını vermemek için kapitalizm hakkında fazla konuşulmamakta ve kendini hala Leninist niteleyenler bulunmaktadır.

Fakat şu bir gerçektir ki Sovyet sosyalizmi

çökmüştür. Sovyet reformları, açık ve iki yüzlülükten arınmış bir takım politikalar güdülmedikçe doğru bir noktaya gelemeyeceklerdir.

Pek çok batılı danışman, büyük bir ekonomik değişimin sadece dış yardım vasıtası ile gerçekleşebileceği türünden bir görüşe saplanmışlardır. Sanayi devrimini gerçekleştiren İngiltere hiçbir yerden yardım almamıştır, çünkü o alanında ilkti. Amerika ve Arjantin gibi ülkeler ise dünyanın geri kalan bölgelerinden tasarrufları çekmeyi başarmışlardır; fakat bunlar kar arayışı içinde olan özel sektöre ait yatırımlardı yani devlet kuruluşları değillerdi.

Batı kaynaklı bir yardımın Sovyetler Birliği'ni ne kadar değiştireceği GSMH'nın büyüklüğüne bağlıdır. Yapılan tahminler kullanılan döviz kuruna göre, büyük farklılıklar göstermektedir.

Resmi kur üzerinden, Sovyet GSMH'sı 1,600 milyar dolardır. Bu miktar Amerikan ekonomisinin üçte birinden biraz fazladır. Fakat kara borsa ruble kuru üzerinden hesaplandığında, bu miktar 50 milyar dolardan azdır, veya Portekiz'inkinden biraz daha fazladır. Şayet CIA'nin tahminine bakılacak olursa, yeniden değerlendirilmiş bir "ticari döviz kurundan" hesaplandığında 700 milyar doların üstünde bir miktar bulunuyor ki bu da İtalyan ekonomisinden biraz daha azdır. Yavlinsky planı tarafından önerilen yıllık resmi yardım Sovyet GSMH'sının yüzde 4'ü kadardır. Askeri üretimin başka alanlara kaydırılmasıyla oldukça büyük bir kaynak elde edilebilir. Zira bu sektör Sovyet sanayi üretiminden büyük bir pay almaktadır. Batı dünyası Sovyetler Birliği'ndeki reforma gerçekten yardım etmek istiyorsa, Avrupa tarımsal pazarını bu ülkeye açabilir. Bu yapılacak milyonlarca dolarlık yardımdan daha değerli olacaktır şüphesiz. Ayrıca bu durum batılı tüketicilerin de yararına

olacaktır ve çıkmaza giren GATT anlaşmalarını yeniden harekete geçirecektir.

Sovyetler Birliği'nin ilk ivmeyi kazanabilmesi için bazı nakit transferleri ya da uygun koşullu krediler verilmeli mi? Bu konu çerçevesinde Yavlinsky formülü üzerinde bir görüş birliği oluşmaktadır. Bu formüle göre yardım adım adım verilmeli ve sözlere değil yapılan icraata bağlı olmalıdır. Fakat istenen icraat teknik olmaktan çok politiktir.

Açlık veya yoksulluk gibi konular gözönüne alındığında , yardım gerektiren çok daha değişik alanlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Stratejik açıdan bakıldığında piyasa kapitalizmine daha yakın olan Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya gibi ülkelere yapılacak olan yardımlar daha doğudaki ülkeleri cesaretlendirmek için çok daha yararlı olacaktır. Gerçekten de, Sovyet rejimine doğrudan sağlanacak yardımın reform sürecine ne kadar katkı

sağlayacağı belirsizdir.

Batı acaba Gorbaçov'un Sovyetler Birliği'ni bir arada tutma isteğine evet diyecek mi? sorusu tekrar gündeme gelmiştir. Şu unutulmamalıdır ki Amerikan başkanlarının ve Avrupalı dış ilişkiler yetkililerinin kazananların yanında olma konusunda kötü bir ünü vardır. Örnek vermek gerekirse, Çin'de pro-batıcı Vietnam diktatörü Chiang Kai-shek, İran'da Şah ve Irak'da Saddam Hüseyin. Buna benzer bir tehlike hala birleşmiş bir Yugoslavya'nın desteklenmesi veya Sovyetler Birliği'nin varlığı olgusu için de geçerlidir.

Şayet Gorbaçov'a maddi bir destek sözkonusu olursa, pratikte Baltık devletlerine verilmek istenen bağımsızlık bir deneme olacaktır. Bu devletlerin ilhakı Molotov-Ribbentrop Anlaşmaları'nın tatsız bir sonucudur. Uluslararası hukuk bakımından geçersizdir ve batı bu anlaşmaları hiç dikkate almamıştır.

Batılı liderler için bir diğ er tehlike de Sovyetlerin "  ayet bana yardım etmezseniz, ben yok olup gideceğim" t ur unden bir tehdididir. Gorbaçov'u desteklemenin bir diğ er alternatifi ba  ka birini desteklemek değildir; fakat Richard Cabden'in 1.5 asır evvel s oyledikleri kayda değerd ir; "b oylesine az bir bilgi ile ba  ka insanları ilgilendiren konularda nasıl bir g orev  ustlenebiliriz, biz b ut un enerjimizi   lkemizdeki konuların halli yolunda harcasak daha iyi olmaz mı"?

Kaynak: *Financial Times*

1991'de Kore Ekonomisi...

Kore Kalkınma Enstitüsü (KDI), ihracattaki hızlı artışın da desteği ile ekonominin 1991'de yüzde 9 oranında büyüyeceğini bildirmiştir.

Yılın ilk üç ayında, ulusal gelir artan inşaat faaliyetleri ile tüketimin sonucu yüzde 8.9 büyümüştür. Devlet Araştırma Enstitüsü'nün Üç Aylık Dönem Raporu'nda cari hesaplar açığının, geçen yılki 2.2 milyar dolarlık seviyesinin üstüne çıkarak, 3.8 milyar dolar olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Dış ticaret açığının, 72.6 milyar dolarlık ihracat ve 75.8 milyar dolarlık ithalat nedeniyle, 3.2 milyar dolar düzeyinde olması beklenmektedir. Bunda en önemli etken ihracatta beklenen yüzde 15.1'lik artıştır.

Ancak Enstitü, tüketici fiyatlarının bu yıl, geçen yılki yüzde 9.4'ün üzerine çıkarak,

yüzde 9.7 artacağını tahmin etmektedir.

Kore Kalkınma Enstitüsü yetkilileri, yüksek oranlı ekonomik büyümenin yüksek enflasyona yol açabileceğini, optimum büyüme oranının en fazla yüzde 8 olması, büyüme hızının aşağı çekilmesi ve sağlıklı bir ekonomik gelişme için hükümetin inşaat yatırımlarını ve tüketimi yavaşlatması ve ihracatın arttırılması gerektiğini belirtmektedirler.

Yılın ikinci yarısında iç talebin yavaşlaması ve ihracatın hızla artması beklenmektedir. Kore Kalkınma Enstitüsü, Ocak-Nisan döneminde gözlenen yüzde 26.5'lik ithalat artışının yüksek ham petrol ödemeleri, çok sayıda uçak alımı ve yatırım malları ithalatının teşvik edilmesinden kaynaklandığını, bu geçici durumun sona ermesi ve yatırım malları ithalindeki teşviklerin Haziran sonu itibariyle kaldırılması sonucunda tüm ithalatın yılın ikinci yarısında yavaşlayacağını belirtmiştir. Öte yandan

ABD ekonomisi iyileşip, ihracat pazarları değiştikçe ihracatın hızla artması beklenirken, aşırı büyümeyi engellemek üzere tesis yatırımlarının azaltılması gerektiği ifade edilmektedir.

Hükümetin yüksek enflasyonist baskıyla mücadele edebilmek amacıyla para arzındaki toplam artışı, yıl başında planladığı gibi yüzde 19'da tutmaya devam edeceği açıklanmıştır. Bu yıl fiyatlara istikrar kazandırmak için bir diğer önemli unsurun da düşük işçi ücretleri olduğu vurgulanmaktadır.

Uzun dönemde fiyatları istikrara sokabilmek için hükümetin tarım ve deniz ürünleri pazarında dağıtımını modernize etmek zorunda olduğu belirtilmektedir. Tarım ve deniz ürünleri bu yılki enflasyon oranının yüksek olmasında en önemli etkenlerden birisi olmuştur. Kalkınma Enstitüsü, kalifiye insan gücü eksikliğinin ekonomik büyümenin 1990'lar boyunca sürdürülebilmesinde en önemli engel

olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca spekülâtif emlak ve arazi yatırımlarının azalmasına karşın hükümetin bu konuya da dikkatini yoğunlaştırması gerektiği vurgulanmaktadır.

Kaynak: *Korea Trade News*

Çevreci Etkiler ve Yeniden Üretim Süreci

Fransız otomobil yapımcıları, ürünlerinin yeniden üretim sürecinde nasıl değerlendirileceği sorununun çözümünde çevreci Almanya'yı izliyorlar.

Citroen ve Talbot markalarının da üreticisi olan Peugeot, endüstriyel anlamda Fransa'nın ilk yeniden üretim tesisini kurmuştur. Elli milyon Fransız Frangı değerindeki bu işletme 'Compagnie Française des Ferrailles' in sahibi olduğu arazi üzerindedir. Bir metal sıkıştırma ve işleme federasyonu olan bu kuruluş aynı zamanda, Renault ile de araba iskeletlerinin çelik tesislerinde yeniden işlenmesi amacıyla bir anlaşma imzalamıştır.

Peugeot'un rakibi olan Renault, Temmuz başlarında Almanya'daki ve Fransa'nın Tour bölgesindeki tesislerinde bir deneme

başlatmıştır. Bu amaçla, transformatör, akü ve tampon gibi yeniden üretimde kullanılabilecek araba parçalarını satıcılardan toplamaya başlamıştır. Öte yandan, bir yılı aşkın bir süredir de Kuzey Fransa'da Lille yakınındaki ve Paris civarındaki Fliris tesislerinde deneysel olarak yeniden üretim tesislerini çalıştırmaktadır.

Her iki şirketin de bu yöndeki faaliyetlerinin artmasında, hükümetlerin ve müşterilerin çevre konusuna daha fazla önem vermeleri etkili olmuştur. Bu çalışmalar, aynı zamanda, Avrupa Topluluğu hukuku tarafından da (Almanya'nın önderlik ettiği 'otomobil yapımcılarının sattıkları her otomobilin yeniden yapımından sorumlu olmaları yaklaşımı) yönlendirilmiştir.

Peugeot'un Lyon yakınlarındaki tesisleri önümüzdeki 2 yıl boyunca 7200 arabayı yeniden işleyebilecek kapasitedir. Halbuki, Fransa'da 1 yılda hurdaya çıkan

araba sayısı 2 milyon adettir. Ancak önemli olan firmanın hedefleridir. Peugeot yüzde 100 yeniden işleme kapasitesine ulaşmak ve ticari anlamda bütünüyle yeniden işlenebilir modellerin tasarımını gerçekleştirmek amacındadır.

Renault'da aynı yolda ilerlemektedir. Bu kuruluşun yeniden işleme kapasitesi günde 10 arabadır. Peugeot'un ise 16 'dır. Renault, kendi tesislerinin henüz yarı endüstriyel aşamada olduğunu ifade etmektedir.

Bugün Fransa'da, hurda arabalarının yüzde 72-75'i yeniden işlenebilmektedir. Bu oran Avrupa Topluluğu ortalamasıyla uyumludur. Oranın yükseltilebilmesi amacıyla, Fransız çelik imalatçıları ve otomobilcileri ortaklaşa çalışmaktadırlar.

Otomobili oluşturan parçaların yeniden işleme sürecinde daha kolay değerlendirilebilmesi amacıyla Peugeot,

iki araştırma projesi yürütmektedir. Bunlardan 'Carmat' 1987'de başlatılmıştır. Bu proje, kimya, cam ve çelik sanayilerinden katılımcılarla ortaklaşa yürütülmektedir. Fransız oto yapımcılarına göre, proje metal paslanmasını azaltıcı yöntemlerde önemli gelişmeler sağlamaktadır. Geçen yıl başlatılan bir diğer proje ile de plastiğin yeniden işlenmesinin kolaylaştırılması ve yeniden işlenebilir sanayi artıkları hakkında bilgi bankası oluşturulması üzerinde çalışılmaktadır.

Bu, uzun bir yolun başlangıcıdır. İki firma da, yeni model otomobil tasarımlarının giderek daha fazla yeniden işlenebilir olması için çaba harcamaktadırlar.

Kaynak: *Financial Times*

**TÜSİAD Yönetim Kurulu
Başkanı**

**Bülent Eczacıbaşı'nın
TÜSİAD Basın Ödülleri
Töreninde
Yaptığı Konuşma**

(12 Temmuz 1991)

Sayın konuklarımız, basının değerli mensupları,

Sözlerime başlamadan önce görevi başında vefat etmiş olan genç basın mensubu arkadaşımızın kaybından duyduğumuz derin üzüntüyü belirtmek istiyorum ve tüm basın camiasına başsağlığı diliyorum.

TÜSİAD Basın ve Araştırma Ödüllerini 4 yıl önce vermeye başlamıştık. Ödüllerin amacı basında araştırma çalışmalarının teşvik edilmesiydi. Bizce TÜSİAD Basın Ödüllerinin başka amaçları da vardı. Bu ödüllerin, TÜSİAD'ın toplumsal gelişmemizde basının rolüne verdiği özel önemi de simgelemesini de arzu ediyorduk.

TÜSİAD ve benzeri kuruluşlarla basın toplumda yapmakta oldukları görevlerin birbirlerini tamamlayan yönleri vardır. TÜSİAD sanayi kuruluşlarını ulusal hedefler etrafında birleştiren, sorunlara

bilimsel çözümler öneren ve benimsediği ortak görüşleri kamuoyuna, hükümete ve uluslararası çevrelere açıklayan, kamu yararına çalışan bir sanayici üst kuruluşudur. TÜSİAD demokrasinin ve serbest piyasa ekonomisinin gelişmesinin ekonomide şeffaflığın sağlanması ile doğrudan bağlantılı olduğuna inanır. Demokrasilerde toplumun doğruları bulabilmesi için şeffaflığın yarattığı aydınlık ortama ihtiyaç vardır. Şeffaflığı sağlayan en önemli etken ise hiç kuşkusuz basındır; şeffaflığa giden yol, her türlü kısıtlamadan arındırılmış, hür basından geçer.

Türkiye'de özellikle 1980'li yıllardan sonra ekonomi basınının hızlı bir gelişme göstermiş olmasından kıvanç duyuyoruz. Artık gazetelerde ekonomi sayfaları büyük bir ilgiyle izlenmekte, sadece ekonomiyi konu alan gazete ve dergilerin sayısı giderek artmaktadır. Ekonomi basını toplumun tüm kesimleri üzerinde etkili olabilmekte ve yol göstericilik

görevini her geçen gün daha iyi bir şekilde yürütmektedir. Ekonomi basınıımız, Türkiye'de ekonomik olayların artık sadece ekonomistler arasında değil, tüm toplum tarafından tartışılabilirdiği bir ortamı yaratmayı da başarmıştır.

Basının büyük katkılarına karşın ekonomide şeffaflık açısından bazı sorunlarla karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz. Ekonominin yönetiminde sorumluluk taşıyan kamu organlarından açıklık ve iletişimin geliştirilmesine yönelik yeni gayretler bekliyoruz. Ekonomi ile ilgili verilerin bazen mevcut oldukları halde politik nedenlerle saklanması önüne geçilmeli; zorunlu olduğu için dış kuruluşlara verilen bilgilerin özel kesimden ve toplumdan gizlenmesine engel olunmalıdır. Biz bu tür uygulamaları artık terketmekte olduğumuz köhnemiş bürokratik yaklaşımların kalıntıları ve kapalı ekonominin bir mirası olarak niteliyoruz ve bunların en kısa zamanda aşılması

gerektiğine inanıyoruz.

Değerli konuklar,

TÜSİAD ve benzeri demokratik kuruluşların görevlerini yerine getirebilmeleri kamuoyu oluşturmadaki etkinliklerine bağlıdır. Araştırmaların yapılması, çözümlerin belirlenmesi ve bunların karar mercilerinde oturanlara ulaştırılması önemlidir. Ama önerilen çözümler yönünde kamuoyu oluşturulması da en az onun kadar önemlidir. Demokrasilerde siyasetçilerin de bir işvereni vardır; bu işveren toplumdur, yani halktır. Siyasetçiler kamuoyunu büyük bir dikkatle dinlerler. Kamuoyuna giden yol da basından geçer. Demokrasinin tüm diğer rejimlere göre üstünlüğü, toplumun kolektif bilincinin bireylerinkinden farklı ve üstün olmasındandır. Bu bilinç, şeffaflığın yarattığı aydınlıkta kamuoyu ile şekillenir. TÜSİAD ve benzeri kuruluşlarla basının görevleri işte bu süreç içinde birbirleri ile bütünleşir.

Değerli konuklar,

Çok çeşitli ekonomik ve toplumsal sorunlarla karşı karşıya bulunduğumuz bir gerçek. Bunların hiç birisi toplumumuzun akılcı yaklaşımlarla, gerekenlerin zamanında yapılması halinde altından kalkamayacağı sorunlar değildir. Ancak önlemler alınmadığı takdirde ciddi tehlikeler yaratabilecek boyutta bazı sorunlardan söz edilebilir. Bu sorunların bir örneğini bugünlerde Güneydoğu'daki çok üzücü olaylarla yaşamaktayız. Ekonomik alanda ise bu sorunların başında bizce enflasyon gelmektedir. Uzun süre yüksek enflasyon yaşayan toplumların yaralarını tedavi hiç kolay olmadığını görüyoruz. Enflasyon, vaktinde önüne geçilmesi gereken ciddi bir hastalıktır. Bizim ekonomimiz de hastadır. Zaman zaman elde edilen büyüme hızları ne kadar yüksek de olsa, üretimde, ihracatta önemli sorunlar yokmuş gibi gözükse, enflasyon

düşürülemediği sürece ekonominin hastalığı devam edecektir. Enflasyon sürdükçe gelir artışları anlamını kaybedecek; faiz düşürmek, yatırımları hızlandırmak, ekonomide ihtiyaç duyduğumuz atılımları gerçekleştirmek, gelir dağılımını düzeltmek mümkün olmayacaktır.

Enflasyonla mücadelede basına ve özel sektörün meslek kuruluşlarına çok önemli görevler düşüyor. Enflasyonun gerçekleri konusunda kamuoyunu aydınlatmalı, enflasyonist politikalara karşı kamuoyu oluşturmalıyız. Unutmayalım ki kamuoyunu yanına alan hiç bir mücadele başarısız kalmaz. Gelin hep beraber "seçim ekonomisi" deyiminin anlamını değiştirelim. Herkes de bilsin ki bu ülkede enflasyonu arttıranlar değil, indirenler seçimleri kazanmaya adaydır.

Öte yandan bilelim ki enflasyonist beklentileri dikkate almayan stabilizasyon programları yeterli olmamaktadır.

Enflasyon hastalığından kurtulmanın bir bedeli olacak, bu bedel toplumun her kesimi tarafından anlaşarak, uzlaşarak paylaşılacaktır. İşte bu mücadelenin gerektirdiği kamuoyunun ve uzlaşmaların sağlanabilmesi için tüm demokratik kuruluşları basınla birlikte göreve ve işbirliğine çağırmak ihtiyacını duyuyoruz.

TÜSİAD ödülleri kazanan değerli yazar ve araştırmacıları kutluyor, başarılı çalışmalarının devamını diliyorum. Hepinize toplantımıza katıldığınız için pek çok teşekkür ediyorum ve TÜSİAD Basın Jürisi Başkanı Sayın Nihat Gökyiğit'i kürsüye davet ediyorum.

Hayatta Başarının Sırrı: Zeka mı, Zenginlik mi?...

Başarılı yaşamların ardındaki nedenleri araştıran kapsamlı ve uzun vadeli çalışmalardan birisi son dönem Amerikan psikologlarından Lewis Terman'ın gerçekleştirdiği araştırmadır. Bu çalışma 1918 yıllarında, IQ dereceleri 136 ile 200 arasında olan öğrencilerden seçilen 1528 tanesiyle yapılmıştır. Terman, örnekleme oluşturan çocukların mesleki başarılarını yaşamları boyunca kontrol etmiş ve onları IQ dereceleri daha düşük olan aynı yaş grubundaki diğer çocukların performanslarıyla karşılaştırmıştır.

Sonuçta, genellikle zeka düzeyi yüksek olanların diğerlerine göre daha başarılı oldukları saptanmıştır. Böylece, yüksek IQ derecesi üstünlük unsuru olarak kabul edilmiştir.

Ancak, yüksek başarı gösterenleri ortalama başarı gösterenlerden farklılaştıran bir nokta daha bu çalışmayla

ortaya çıkmıştır. Zeki olan çocuklar, bulundukları çevrenin en iyi ailelerinin çocuklarıydı. Bu çocukların yüzde 82'den az olmayan bir kesimi iş çevrelerine ve sermaye gruplarına mensup ailelerin çocuklarıydı. Dolayısıyla, maddi başarılarının nedeni, onların doğuştan zeki olmaları değil ama doğuştan zengin olmaları mıydı?

Bu soruyla ilgilenen psikolog, Cornell Üniversitesi'nden Profesör Stephen Ceci olmuştur. Stephen Ceci'nin bulgularına göre zeka düzeyi düşük olan kişiler karmaşık muhakeme gerektiren işlerde daha başarılı olmaktadır. Kendi bulgularından hareketle Ceci, Terman'ın sonuçlarını yeniden gözden geçirmeye karar vermiştir. 1950'li yılların sonuna doğru ABD'de çeşitli kökenlerden 100 bin çocuğun 30 yaşlarına kadar kontrol edilerek gelişmelerini inceleyen bir çalışma yapılmıştır. Ceci, her gruptan bir örnek alarak çalışmalarını sürdürmüştür.

Terman stili yapılan ölçümde, tek kıstas IQ'dür. Buna göre, zeka düzeyi yüksek olanlar yaşamlarında başarılı olmuşlardır.

Ama sorun düşük zeka düzeyine sahip olanların da aynı düzeyde başarılı olmalarındadır. Çünkü Ceci'nin bulgularına göre, her iki zeka grubundakileri aşağı yukarı aynı performansı göstermiştir.

Fakat, daha önemlisi, sosyal durumlar dikkate alınarak başarı düzeyi incelendiğinde, IQ düzeyi ile başarı arasında bir ilişki bulunamamıştır. Dolayısıyla, Ceci "Eğer zengin ya da zeki olarak doğmada seçme şansınız olursa, zenginliği tercih edin" demektedir.

Profesör Ceci, bu bulgusunun hemen yaygın bir kabul görmeyeceğini belirtmekte ve kişilerin içinde büyüdüğü çevre koşullarının kişisel yetenek üzerindeki etkisine karşılık özellikle akademik eğitimde IQ derecesinin önemine daha fazla inanılmakta olduğunu vurgulamaktadır.

Kaynak: *Financial Times*.

Basında TÜSİAD...

**TÜSİAD Başkanı Bülent Eczacıbaşı
"Ekonomide İstikrar Paketine Acil
İhtiyaç Var" Dedi..**

(9 Temmuz 1991)

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Eczacıbaşı, Mesut Yılmaz Hükümetinin güven oyu almasından sonra, işaleminin ekonomik alandaki beklentilerine ilişkin bir demeç vermiştir. Eczacıbaşı'nın demeci şöyledir:

"Ekonomik ve toplumsal sorunlarımızın pek çoğunun temelindeki etken enflasyondur. Enflasyon sorunu çözümlenemediği sürece ekonomimiz sağlıklı ve dengeli bir büyüme aşamasına da geçemeyecektir. Ekonomi politikalarının en önemli önceliği ekonomik istikrarın sağlanması olmalıdır. Hiç bitmeyen seçim ekonomileri

sürecinden artık çıkmalıyız. Esasen siyasi istikrarın da önkoşulu budur.

Enflasyonun temel nedeninin sürekli artan kamu kesimi açıkları ve borçlanma gereği olduğu konusunda artık bir görüş birliği vardır. Bu nedenle, kamu harcamalarında tasarruf önlemleri uygulamaya konurken özelleştirme programı hızlandırılmalıdır. Özelleştirmede bugüne kadar elde edilmiş olan başarı son derece kısıtlıdır. Bu alanda uygulanan yöntemlerin gözden geçirilmesi ve deneyimlerin ışığında yeni stratejilerin oluşturulması gereklidir.

Son iki yılın ithalata yönelik büyüme politikası dış ödemeler dengesinde ciddi bir bozulmaya neden olmuştur. Dış ticaret dengesinin düzeltilebilmesi ihracatın daha karlı hale getirilmesine bağlıdır. Türk lirasının diğer dövizlere göre reel olarak değer kazanmasına yolaçan politikalar bu amaçla çelişmektedir.

Ekonomide dengenin sağlanabilmesi için

aşağıdaki konuları da içeren bir istikrar paketine acilen ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz.

1. Bugünkü ekonomik durumun ve eğilimlerin doğru olarak değerlendirilmesi istikrar politikasının temel gereğidir. Diğer OECD ülkelerinde olduğu gibi, ekonomi ile ilgili resmi tahminlerin, bütçe süreciyle beraber ve bütünleşmiş bir biçimde yürütülmesi yararlı olacaktır. Hükümet ekonomik tahminleri tüm ayrıntılarıyla ve belgeleriyle düzenli olarak açıklamalıdır.

2. Yıl içindeki dalgalanmaları izlemek ve çok geç olmadan gerekli önlemleri alabilmek için Parlamento'nun da bütçe tahminlerini kısa aralıklarla değerlendirmesi uygulamasına geçilmelidir.

Buna ek olarak, ekonomik politikaların izlenmesi ile yükümlü Meclis Komisyonlarının hükümetin ekonomik

politikalarını tam anlamıyla değerlendirebilmeleri için belirli aralıklarla iş, sanayi ve üniversite çevrelerinin görüşlerini almalarında yarar görüyoruz.

3. Özellikle transfer ve yatırım harcamalarında bütçe esnekliğinin arttırılmasına çalışılmalıdır. Bu tür bir esneklik, örneğin daha önceden belirlenmiş kamu harcamalarının ekonomideki gelişmelere göre aşağı çekilmesini, ya da hızlandırılmasını öngören alternatif programlar aracılığı ile sağlanabilir.

4. İstikrar programının başarısı birinci planda kamu finansman dengesini belli bir sürede sağlanmasından geçecektir. Programın kalkınma hızını azaltmaması için üretime dönük önlemlere öncelik verilmeli, aşırı talebi kısıtlayıcı önlemlerin yatırımlar üzerinde olumsuz etki yapmamasına dikkat edilmelidir. İstikrar paketi, işçi ve işveren kesimleri

arasında ücret ve fiyatlar konusunda sağlanacak bir uzlaşma ile birleştirilerek uygulamaya konmalıdır."

TÜSİAD Kısa Vadeli Ekonomik Önlemlerini Başbakan Yardımcısı Pakdemirli'ye Bildirdi...

(23 Temmuz 1991)

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Eczacıbaşı beraberinde, Başkan Yardımcıları Halis Komili ve Güler Sabancı ile Genel Sekreter E. İhsan Özol ile Başbakan Yardımcısı Prof. Ekrem Pakdemirli'yi Ankara'da ziyaretle ekonomik alandaki TÜSİAD önerilerini bildirdi.

Yeni Hükümetin ekonomik işlerden sorumlu Başbakan Yardımcısı Pakdemirli'ye verilen "TÜSİAD'ın Kısa Vadede Alınması Gereken Ekonomik Önlemlerle İlgili Görüşleri" başlıklı yazılı

önerileri aynen şöyle:

Son Ekonomik Gelişmeler

Nisan ayı verilerine göre TÜSİAD'ın ekonomik durum endeksinin üç aylık ortalaması 12 ay öncesi ile karşılaştırıldığında yüzde 2'lik bir düşüş, Sanayi Üretim Endeksi ise yüzde 1.5'luk bir artış göstermiştir. Bu rakamlar ekonominin bir yıl öncesi ile hemen hemen aynı düzeyde olduğunu göstermektedir. Temmuz ayı verilerine dayanan parasal göstergeler de ekonominin bir yavaşlama süreci içinde olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu durumda Körfez Savaşı'nın yaratmış olduğu psikolojik ortamın yanı sıra yüksek faizlerin de etken olduğu görüşündeyiz. 1991 başında döviz rezervlerinde gözlenen azalmayı tersine çevirmek için arttırılan faizler ekonomik durgunluğun nedenlerinden biri haline gelmiştir. Uzun süreli yüksek faiz

uygulamaları firmaların faiz giderlerini üretim maliyetlerinin sabit ve önemli bir unsuru durumuna getirmiş olup, firmaların faiz giderlerindeki artışları - talep koşullarına bağlı olarak - kısa sürede nihai fiyatlara yansıtılmalarına yol açmaktadır. Maliyetleri arttıran ve üretim artışlarını engelleyen yüksek faizler enflasyonun da önemli nedenlerindendir.

Özetle, 1990 yılı sonunda döviz dengesinde, emisyonda ve kurlarda görmüş olduğumuz kriz belirtilerinin kontrol altına alındığını, ancak ekonomide "stagflasyon" (duraklama içinde enflasyon) sürecinin devam etmekte olduğunu söyleyebiliriz.

Gerekli Önlemlere İlişkin Öneriler

- 1991 yılının en önemli sorunu iç dengenin sağlanması olacaktır. Kamu açıklarının finansmanında para basımı, iç ve dış borçlanma ve KİT zamları arasında enflasyonu en az uyaran ve

ekonominin geleceğini en az ipotek altına alan dengenin sağlanmasına çalışılmalı, bu arada özel sektörün kullanabileceği fonlara el konmamalıdır. İç borçlanma yüksek faizlere ve giderek artan açıklara neden olmaktadır. Olanaklar ölçüsünde dış kaynaklar harekete geçirilmeli ve Körfez Bunalımının maliyetini telafi edebilecek hibelerin takibinde ısrarlı olunmalıdır.

- Kredi faiz maliyetlerinin yüksekliği, dolaysız olarak:

- a) Mevduat faiz oranlarının yüksekliği,
- b) Kredi işlemlerinde uygulanan vergi ve fonlardan,

dolaylı olarak da: kamu kağıtlarının (borçlanma) çeşitli vergi teşvikleriyle bankalar için cazip bir alternatif plasman aracı haline getirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Mevcut koşullarda; kısa vadeli (teşviksiz) işletme kredilerinin çıplak maliyeti yüzde

80-85, nihai maliyeti ise yıllık bazda yüzde 127-130 arasında değişmektedir. Banka muamele vergisi (yüzde 5) ve Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu'nun (yüzde 6) kaldırılması dahi, kredilerin nihai maliyetlerini yaklaşık yüzde 15 düzeyinde aşağı çekecektir. (Not: Kredi piyasasındaki mevcut arz-talep koşulları, kredi maliyetlerinde bu tür bir gerilemeye imkan tanımaktadır).

- İhracatın rekabet imkanı sağlayacak koşullarda kaynaklarla üretim aşamasında desteklenmesine ihtiyaç vardır. İhracatın finansmanında etkinlik sağlanması büyük önem kazanmaktadır. Önümüzdeki aylarda ekonomide meydana gelecek bir genişlemenin ihracatı olumsuz yönde etkileyeceği göz önüne alınmalıdır.
- Sanayimiz uluslararası rekabette girdi maliyetleri açısından önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Türk sanayicisine uluslararası pazarlarda fırsat eşitliği

sağlamak üzere enerji, hammadde, ücretler, faizler ve orta vadeli krediler konusunda yeni kolaylıklar getirilmelidir. Bu konularda hemen sağlanamayacak imkanlar için orta vadeli bir program hazırlanarak yürürlüğe konulmalıdır.

- Özelleştirme çalışmalarına hız verilmelidir. Bu konuda 1986 yılında yayınlanan "özelleştirme" başlıklı TUSİAD raporunda belirtildiği şekilde özelleştirme ile görevli güçlü bir idarenin kurulması ve bu idareye yön verecek kamu ve özel kesim uzmanlarından oluşan bir danışma konseyinin oluşturulmasına ilişkin görüşlerimizi tekrar dikkatinize getirmek istiyoruz.
- Ülkemizde ücretlerin yapısı fazlasıyla çarpıtılmış durumdadır. İşverenin ödediği paranın yarısından fazlası kesintiler yoluyla devlete gitmektedir. Devlet tarafından ücretlerden yapılan

kesintilerin yüksekliği açısından Türkiye, batı ülkeleri arasında birinci sırayı almaktadır. Ücretlerden yapılan kesintilerin artmasına yol açan vergi, sigorta, fon ve benzeri mali yüklerin azaltılması zorunludur. Ücretlerden yapılan kesintilerin yüksekliği endüstri ilişkilerini olumsuz yönde etkilemekte, toplu sözleşmelerde işletmelerin kaldıramayacağı ölçüde aşır ücret zammı taleplerine yol açmaktadır.

- Ülkemizde yaşanan yüksek enflasyon gelir vergisi dilimleri ve oranlarının yeniden ayarlanması gereğini ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de yüzde 25 olan gelir vergisi başlangıç oranı, diğer OECD ülkelerine göre çok yüksektir. Milli gelirden az pay alan düşük gelir gruplarının vergi yükü hafifletilmeli ve gelir vergisinin ilk dilim oranı düşürülmelidir. Öte yandan, ücretlerin vergi yükünün azaltılması için sağlık, eğitim, konut gibi giderlerin vergi matrahından düşürülmesi uygulamasına

geçilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca, gelirin belli bir miktarının vergi dışı tutulması, AT ülkelerinde yaygın şekilde uygulanmakta, bazı ülkelerde asgari ücret vergilendirilmemektedir. Ülkemizde de buna benzer bir uygulama düşünülmelidir.

- Piyasa ekonomilerinin başarısı için kamu ve özel kesim yöneticilerinin birlikte ve uyum içinde çalışmaları büyük önem taşır. Sektörler arasında devamlı işbirliği ve uyumu sağlamak, kaynakların daha verimli kullanımını gerçekleştirmek üzere "ad hoc" bir "Ekonomik ve Sosyal Konsey" kurulması programa alınmalı; konseyin yapısı ve işlevleri daha sonra yasayla belirlenmelidir. Hükümetin tüm ekonomik kararları önce bu konseyden geçirilmeli, böylece daha sağlıklı bir karar alma sürecine ulaşılması ve uygulamada destek sağlanması hedef alınmalıdır.

"Ekonomik ve Sosyal Konsey" kuruluncaya kadar, son DPT-Özel Sektör işbirliğinde olduğu gibi, stratejik konularda ortak makro ve sektörel komiteler çalışmalara devam ettirilmelidir. Özellikle, üretim ve ihracata ilişkin işgücü, sermaye, faiz, enerji ve hammadde sorunları ile ilgili 5 komite faaliyete geçirilmelidir. Ayrıca, çeşitli sektörlerin özel sorunlarını tartışmak üzere yeterince alt komiteler oluşturulmalıdır.

- Ekonomi üzerinde son derece olumsuz etkileri olan belirsizlik ortamının bir ölçüde giderilebilmesi amacıyla seçim tarihi mümkün olan en kısa sürede açıklanmalıdır.

**TÜSİAD, 1991 Ekonomik Raporu
yayınlandı...**

(1 Ağustos 1991)

1990'da Ekonomik Büyüme Hızlandı.

Körfez Krizi'nin ve savaşın yaratmış olduğu belirsizliklere rağmen, 1990 yılında ekonominin temel özelliği büyüme oranının önemli ölçüde hızlanmasıdır. Toplam üretim, özellikle kurak bir yılı izleyen olumlu hava koşulları nedeniyle tarım üretimindeki artıştan etkilenerek önemli oranda yükselmiştir. 1989'da reel fiyatlarla yalnızca yüzde 2 oranında bir büyüme kaydedebilmiş olan GSMH, 1990'da reel olarak yüzde 9 oranında büyümüştür.

Yüksek fakat göreceli olarak sabit enflasyon oranı: Yüzde 60.

Hüm tüketici, hem de toptan eşya fiyatları ile ölçüldüğünde enflasyon, yüksek talep baskısına rağmen yıl boyunca yaklaşık

yüzde 60 oranlarında devam etmiştir. Enflasyon oranı, gecikmiş ücret ve KİT fiyat ayarlamaları ve artan petrol fiyatları ile birlikte çiftçilere yapılan ödemelerin birleşik etkisiyle yılın ikinci yarısında kademeli olarak yükselmeye başlamıştır. Bununla birlikte, özel sektör fiyatlarının hemen aynı artış oranlarında kaldığı söylenebilir.

İç talepte rekor artış.

Geçmiş yıllardan farklı olarak, 1990 yılında ekonomideki büyüme, ihracata dönük bir büyümeden çok, iç talepte yüksek genişlemenin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Böylece, özel sektör konut dışı yatırımları ve özellikle tüketimleri hızla artarken, kamu talebindeki artışlar biraz geride kalmıştır. Bu durum, stoklardaki büyümeyle birlikte, toplam iç talebin yüzde 16 gibi rekor bir seviyede artmasına yol açmıştır. Madalyonun diğer yüzünde ise beklentilerin çok ötesinde gerçekleşen

ithalat ve reel olarak hemen hemen duraklayan mal ve hizmet ihracı ile birlikte bozulan dış denge dikkati çekmiştir. Geçtiğimiz iki yılda fazla veren cari işlemler dengesi, geçmişteki artışları silerek 2.6 milyar dolarlık bir açık vermiştir. Bununla birlikte, bu açığı kapatabilecek miktardan fazla yabancı sermaye Türk Lirası'nın son yıllarda değer kazanması ve çekici faiz farklarından yararlanarak Türkiye'ye gelmiştir.

İmalat sanayiinde istihdamın yüzde 5 oranında azalması sanayide yapısal bir değişimi göstermektedir.

İstihdamda cüzi bir artış gerçekleşmiştir. Böylece, işsizlik yüksek seviyede kalmaya devam etmiştir. Sınai üretimde ve teknolojiye yapısal bir değişime işaret eden bir olgu gerçekleşmiş, imalat sanayiinde istihdam yüzde 5 oranında azalmıştır. Diğer yandan, bu durum büyük olasılıkla, sendikaların yüksek ücret talepleriyle artan işçilik maliyetlerinin

belli oranda işyerlerince massedilmesini kolaylaştırmıştır.

Ekonomi dış şoklara uyum sağlama özelliğini kanıtlamıştır.

Geçtiğimiz yılın istisnai makro-ekonomik performansı Türk ekonomisinin uyum sağlama ve doğal iyileşme özelliğini ortaya koymuştur. Piyasa ekonomisi kurallarına uyum sağlama çabaları ve özel sektörün övgüye değer performansı sayesinde, geçmiş dönemlerde başarı gösterilemeyen durgunluk ve atalet bu sefer aşılabilmiştir. Özel sektör, 80'li yıllarda uygulanan yeni ekonomi politikalarının yarattığı olanak ve kolaylıklardan bu suretle tam anlamıyla yararlanmıştır.

1991'de mütevazi bir büyüme beklenmektedir.

Daraltıcı politika uygulamaları ve geçen yıldan daha düşük seviyede gerçekleşmesi

beklenen ücret ödemelerinin sonucu, 1991 yılında yüzde 5 gibi mütevazî bir büyüme beklenmektedir. Bununla birlikte, Körfez Krizi ve sonuçları kamu açıklarının azaltılmasına yönelik planlara engel olmuş ve Merkez Bankası bu yılki para basımına ilişkin limitlerini henüz açıklamamıştır. Yağışların yeterli seviyede gerçekleşmesi hasatın iyi geçeceğini göstermektedir. Bu da yiyecek fiyatlarındaki artışı frenleyebilecektir. Buna karşın, bu durum kamu açıkları ile dolaşımdaki paranın ve toplam talebin artmasına yol açabilecektir. Ayrıca, dünya talebindeki yavaş büyüme ihracat üzerinde olumsuz etki yapacak ve turizm gelirleri Orta-Doğu ve son defa Yugoslavya'daki gelişmelerden dolayı sınırlı kalacaktır. İthalat bir süre daha artamayacak, hatta reel anlamda azalacaktır. Ödemeler dengesinde cari işlemler dengesinde, büyük olasılıkla daha düşük bir açığa işaret eden, zayıflık devam edecektir. Değişen politikalara tepki olarak, faiz oranları 1991'in ilk yarısında

döviz piyasalarında TL'nin hızlı değer kaybetmesiyle birlikte yukarı doğru tırmanacaktır.

İstikrar yerine yaşam standardının geliştirilmesi ön plana geçiyor.

Geçtiğimiz yılda ekonomik gelişmeye yolaçan karmaşık süreci daha iyi anlamak için, geçmiş dört yılda uygulanan politikaları ve olayları daha geniş bir bakış açısıyla incelemek yerinde olacaktır. Genel anlamda; 80'lerin ikinci yarısından itibaren ekonomik politikada önemin istikrardan altyapının ve kamu hizmetlerinin standardının geliştirilmesine ve daha çok ve daha iyi konutların yapımına doğru yöneldiği söylenebilir.

Yapıcı önlemler ekonomide esnekliği yaratmıştır.

Bugün kaçınılmaz olarak onaylanan gelişmelerin ve önlemlerin tümünü burada

detaylı anlatmak mümkün değildir. Bununla birlikte, bunlardan, yerel yönetimlerin daha fazla mali özerkliğe kavuşturulmasını, toplu konut uygulamalarının arttırılmasını, alt yatırımlardaki kamu katılım payları verilmesini ve Genel Bütçe dışında fonlar oluşturulmasını burada sayabiliriz. Diğer önemli gelişmeler ise; sermaye hareketlerinin liberalleştirilmesi, etkin bir Sermaye Piyasasının kurulması ve KİT'lerin özelleştirilmesine başlanması olarak sıralanabilir. Bu önlemler, doğrudan ya da dolaylı olarak ekonominin esnekliğini güvence altına almış, mali ve maddi kaynakların harekete geçirilmesine yardımcı olmuş ve ekonomiyi daha hızlı bir büyüme potansiyeline kavuşturmuştur. Ancak, bu aynı zamanda aşırı talep riskini arttırmıştır. Eğer, gelişmeler dikkatlice gözlenmezse, tutarlı ve uyumlu talep kontrol politikaları ortaya konulmazsa bu risk devam edecektir.

Son yıllarda oluşan fasit daire, büyüme enflasyonun artması anlamına gelmektedir.

Gerçekte son dört yıllık gelişmelerin daha yakından incelenmesi, ekonomik politikaların dengeli ve sürekli yürütülmesinin artık giderek zorlaştığını göstermektedir. Ekonomik gelişmedeki dalgalanmalar 80'lerin ilk yarısındakinden çok daha fazla olmuştur. 1987'den itibaren, hızlanan enflasyon ve artan kamu açıkları ekonomik büyümeyi artırma gayretlerinin sonuçları olarak dikkati çekmiştir. 1987'de talep baskısının oluşmasıyla birlikte, enflasyon 1988'in başlarında hızla artmış ve daha sonra daraltıcı önlemler alınmıştır. Bununla birlikte; daha yüksek dolaylı vergiler ve yüksek faiz anlamına gelen daha sınırlayıcı ve mali ve para politikalarının sonucu olarak, enflasyon oranı artmaya devam etmiş ve yılsonunda en yüksek oranlara ulaşmıştır. Durgunluk 1988 ortalarından 1989 ortalarına kadar etkisini

sürdürmüş ve kötü tarım hasat ile daha da yoğunlaşmıştır. Kısa vadeli açıdan bakılırsa, durum ciddi bir alarm durumuna yaklaşmıştır. İmalat sanayii üretimi 1988 yılının dördüncü üç aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında yüzde 10 oranında azalmıştır. Uygun olmayan politikalar geleceğin planlanması ve yatırımlar için güvenilir olmaktan çıkmıştır. Hem sanayide, hem de ticarete borçlar tehlikeli bir biçimde yükselmiştir. Tarımsal gelirin ve ücretlerin reel olarak düşmesi ile birlikte talebin durgunlaşmasından itibaren ekonomi eski dinamizmini büyük oranda yitirmiştir.

1989'un ortasına doğru ve halen artan Bütçe açıklarına karşın, yetkililer devlet memurlarına ve diğer kamu çalışanlarına yüklü zamlar yapmaya ve çiftçilere daha iyi gelir güvencesi vermeye zorlanmışlardır. İthalat üzerindeki vergiler ve diğer kesintiler düşme eğilimi gösteren ithalatı ve yatırımları

canlandırmak için azaltılmıştır.

Bu gelişmelerin, geçtiğimiz yıl iç talepte gerçekleşen yüksek büyümenin ve diğer sektörlerde daha yüksek ücret taleplerinin önünü açmak, ekonominin gidişatını değiştirmek gibi beklenen etkileri olmuştur. TL.sının reel olarak değer kazanmasına izin verme politikasının iç talep baskısını körüklemesi kaçınılmazdı. Aynı zamanda, bu politika yüksek fakat göreceli olarak sabit bir enflasyon oranının devam ettirilmesine de yardımcı olmuştur.

Türk Lirası'nın değer artışıını ödemeler dengesinin zayıflaması takip etmiştir.

Bu aynı zamanda spekülasyonları ve döviz arbitrajını da teşvik etmektedir. Sonuç olarak, cari işlemler açığını aşan kısa vadeli dış kredilerde ciddi bir artış olmuştur. Bu durum ise ödemeler dengesinin daha da zayıflaması pahasına döviz rezervlerinin artmasına yardım

etmiştir. Zira, bu durum dış borçlar içinde kısa vadeli borçların büyüklüğünün artması anlamına gelmektedir.

Gayri Safi Milli Hasılda bir artış, fakat katma değerde sürekli bir artış olacak mı?

Şüphesiz tek başına bu bir sonuç değildir. Diğer yıllardan farklı olarak geçtiğimiz yıl kişi başına düşen gelir hatırı sayılır bir şekilde artarken, ilave yatırımların toplam katma değerde sürekli bir gelişmeye yol açacağı ortadadır. Şayet, Türk Lirasının değeri yakın gelecekte hızlı bir şekilde düşürülürse, artan özel dış borç servisinin güvence altına alınabilmesi sorgulanmak zorundadır.

Toplam istihdamdaki gözardı edilebilir gelişmenin, 1991 yılı kamu borçlarındaki hatırı sayılır gelişmeye eşlik etmesi beklenmektedir.

Bir diğer hayal kırıklığı yaratıcı konu da

1990'da toplam istihdamdaki zayıf gelişmedir. Diğer konular bir yana, bu şu demeye gelmektedir: 1990 yılındaki yüksek kalkınmanın faydaları nüfus içinde ve sektörler arasında adaletsiz bir şekilde dağıtılmıştır. Son olarak, 1991'in ilk aylarında kamu borçlarındaki artış tasarruflardaki fazlanın büyük bir kısmını absorbe edecek ve daha ağır bir borç servisi yükü ileri aşamalarda Bütçe politikaları ile alakalı esneklik derecesini düşürecektir.

Ekonomi politikalarında bir konsensusa varılması hayati önem taşımaktadır.

Şüphesiz piyasa merkezli politikalar sayesinde bir bütün olarak Türk ekonomisi 10 yıl evvel olduğundan çok daha güçlüdür. Fakat belki de bugüne kadar uygulanan stratejilerin gözden geçirilmesi sözkonusu olduğunda kalkınma fırsatlarının optimal faydaları güvence altına alınmalıdır. Elbette çok

fazla kısa vadeli yaklaşımlar üretici olmayı engellemektedir. Türk iş çevreleri Avrupa Ortak Pazarı tam üyeliğine isteklidir, fakat resmi Türk başvurusu henüz bekletilmektedir. Bu yolda başarılı olunmak isteniyorsa uygulanacak politikalarda Avrupa Topluluğu ülkelerindeki uygulamalara benzer politikalar izlenmelidir; özellikle enflasyon Avrupa seviyesine indirilmelidir. Bu iş ise çok basit değildir, deneyimler göstermektedir ki, bu tip girişimlere sebat ile kalkışılmalıdır. Bu girişimde, güncel hastalıkların bazıları ortadan kaldırılmalıdır; bunlardan bazıları, son derece artmış olan kredi faizi oranlarıdır ki, pek çok iş yerini zor duruma sokmuştur. Ayrıca, fazlaca değer kaybeden Türk parasının yarattığı eğilimler bu hastalıklardandır. Biz inanıyoruz ki, daha durağan, fakat aynı zamanda daha dengeli bir kalkınma, ülkenin orta vadede ulaşması gereken noktadır, vadedilen konsensus bu yol üstünde kurulabilir.

Amaç aşırı talebin düşürülmesi ve ciddi enflasyon beklentilerinin üstesinden gelinebilmesi olmalıdır.

TÜSİAD'a göre politikaların yeniden yönlendirilmesi iki önemli konunun gözönünde bulundurulmasını gerektirmektedir. Birincisi, hem kamu kesiminde hem de özel kesimdeki tüketimde kısıtlayıcı makro ekonomik kararlar talep fazlasını düşürmeyi amaçlamalıdır, fakat bu durum fazlasıyla ihtiyaç duyulan yatırımların yapılmasını engellememelidir; ikincisi, politikalar yeteri kadar inandırıcı olmalıdır. Özellikle enflasyon beklentilerinin üstesinden gelinebilmesi için geçtiğimiz 4 yıl boyunca uygulanan politikalar bir yere kadar seçim zamanlarında oy kazanma isteği ile şekillenmiştir. Yakın zamanda yapılacak olan seçimler şayet, gerekli ve enerjik girişimleri ertelemeye yol açıyorsa, bu gerçekten talihsiz bir durum olmaktadır.

Kamu sektörü bütçesindeki tasarruflar süratle yapılmalıdır.

Bütün uzmanların Türkiye'deki yüksek enflasyonun sebepleri konusunda birleştikleri nokta, aşırı kamu kesimi borçlanma gereğidir. Bir diğer deyişle, KİT'lerin kayıplarının da dahil olduğu merkezi hükümetin aşırı bütçe açıklarıdır. Kamu kesiminin böylesine büyük finansman ihtiyacı, özel sektörün sermaye piyasasındaki kredi talebini ortadan kaldırmakta ve devletin dış ve iç borçlanmasının artmasına yol açmaktadır. Banka mevduatlarının düşük ve hatta negatif faiz oranları, Türk Lirası'nın aşırı değerinin yol açtığı ithal mallarına olan tüketimin artmasından başka, dış cari hesapların açık vermesine katkıda bulunmaktadır. Bu şartlar altında, kamu kesimi harcamalarındaki kesintilerin ve tasarrufların nerelerde yapılması gerektiğine dair bir karar verilmesi kaçınılmazdır.

Reformlar ve KİT'lerin özelleştirilmesi hızlandırılmalıdır; fakat bu yapılırken, karlı olmayan işletmeler kapatılmaksızın ve işçi fazlası çıkarılmaksızın bu işler başarılamaz. Gelir desteği, işçilerin yeniden eğitimi, verimin yaratılması, karlılık ve ekonomik aktiviteler karşısında şartlar konulması gerekecektir.

İthalata olan talep düşürülürken daha fazlası daha karlı bir şekilde ihraç edilmelidir.

Dış hesaplardaki dengenin restore edilmesi için ithalata olan yurtiçi talep kırılmalıdır ve ihracat karlı bir hale getirilmelidir. Türk parasının belli başlı yabancı paralar ile olan gerçek değerlendirmesi ve geçen yılki ücret artışları böylesine bir amaca ters düşmektedir. Bu iki faktördeki eğilimlerin düzeltilmesi gerekmektedir.

TÜSİAD önerileri

Hükümetteki son değişiklikleri takibeden, TÜSİAD beklentilerini ifade etmek üzere yeni yönetimin dikkatine aşağıdaki noktalar sunulmaktadır.

1. Bugünkü ekonomik durumun ve eğilimlerin doğru olarak değerlendirilmesi istikrar politikasının temel gereğidir. Diğer OECD ülkelerinde olduğu gibi, ekonomi ile ilgili resmi tahminlerin, bütçe süreciyle beraber ve bütünleşmiş bir biçimde yürütülmesi gerekmektedir. Hükümet ekonomik tahminleri tüm ayrıntılarıyla ve belgeleriyle düzenli olarak açıklamalıdır.
2. Yıl içindeki dalgalanmaları izlemek ve çok geç olmadan gerekli önlemleri alabilmek için Parlamento'nun da bütçe tahminlerini kısa aralıklarla gözden geçirmesi gerekmektedir.

Buna ek olarak, ekonomik politikaların izlenmesi ile yükümlü Parlamento Komitelerinin hükümetlerin ekonomik politikalarını tam anlamıyla değerlendirebilmesi için periyodik olarak iş, sanayi ve üniversite çevrelerinin görüşlerinin alınmasında yarar görüyoruz.

3. İstikrar programlarının başarısı objektif bir ekonomik durum değerlendirmesini, etkin karar vermeyi ve devlet içindeki işlemlerin koordinasyonunu gerektirir.
4. Özellikle transfer ve yatırım harcamalarında Bütçe esnekliğini arttırmak amacıyla da gayret sarfedilmelidir. Bu tür bir esneklik, örneğin daha önceden belirlenmiş kamu harcamalarının aşağı çekilmesi ya da hızlandırılmasına yönelik alternatif programlar aracılığı ile sağlanabilir.
5. İstikrar programının başarısı birinci

planda kamu finansman dengesinin belli bir sürede sağlanmasından geçmektedir. Programın kalkınma hızını azaltmaması için üretime dönük önlemlere öncelik verilmelidir. Özellikle işçi ve işverenler arasında ücret ve fiyatlar konusunda sosyal bir uyum sağlanmadan istikrar paketi açıklanmamalıdır.

TÜSİAD Öncü Göstergeler Endeksinin 1991 Temmuz Ayı Değerlendirmesi açıklandı...

(1 Ağustos 1991)

TÜSİAD Öncü Göstergeler (ÖGE) ve Ekonomik Durum Endeksinin Nisan 1991'deki durumu ilişkide verilen grafiklerde görülmektedir. Nisan ayı verileri esas alınarak yapılan değerlendirmelere göre, Öncü Göstergeler, ekonomideki duraklamanın devam edeceğini gösteriyor. ÖGE, Mart ayındaki

azalmadan sonra, Nisan ayında da bir düşüş göstermiştir.

Oysa, ÖGE Aralık, Ocak ve Şubat aylarında görece bir yükseliş trendine girmişti. Mart ve Nisan aylarında bu kesilmiş durumdadır. ÖGE, Haziran 1990 da başlayan düşüş trendine geri dönmüş gibi gözükmemektedir. Mayıs ayının geçici verileri de bu inişi kanıtlamaktadır. Mayıs 1991'de Ekonomik Durum Endeksinde küçük bir yükselme vardır. Ancak ÖGE inişe devam etmiştir.

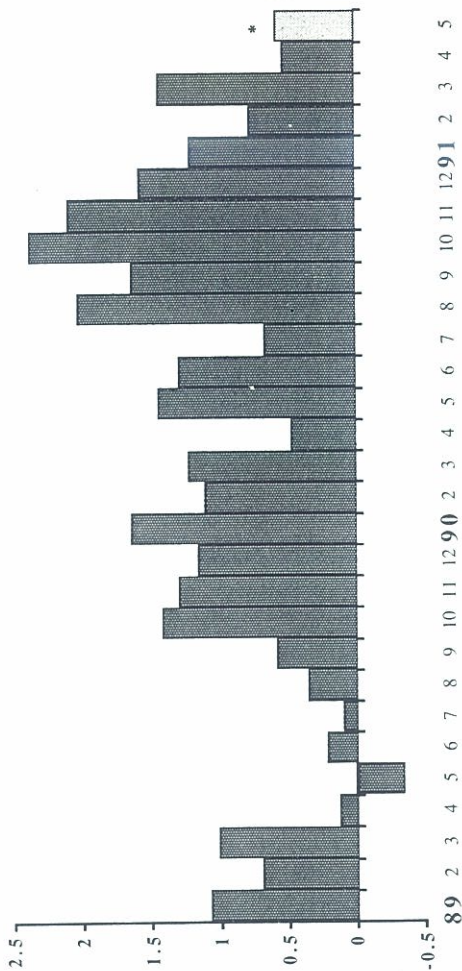
ÖGE'nin 4-5 ay önden gittiği hatırlanırsa, Aralık-Şubat aylarındaki geçici düzelmenin içinde bulunduğumuz günlerde *Ekonomik Durum*'da bir iyileşmenin habercisi olduğu söylenebilir. Ne var ki, ÖGE'nin Mart-Nisan değerleri bu iyileşmenin devam etmeyeceğini gösteriyor.

TÜSİAD Ekonomik Durum Endeksi ve ÖGE'nin Nisan 1991 rakamları, Merkez

Bankası'nın munzam karşılıklar da yaptığı ayarlamalar ve Kamu'nun yaptığı zamları, tabiatıyla, hesaba katmış değildir. Bu son gelişmelerin ekonomiye hızlandırıcı bir etki yapması beklenebilir.

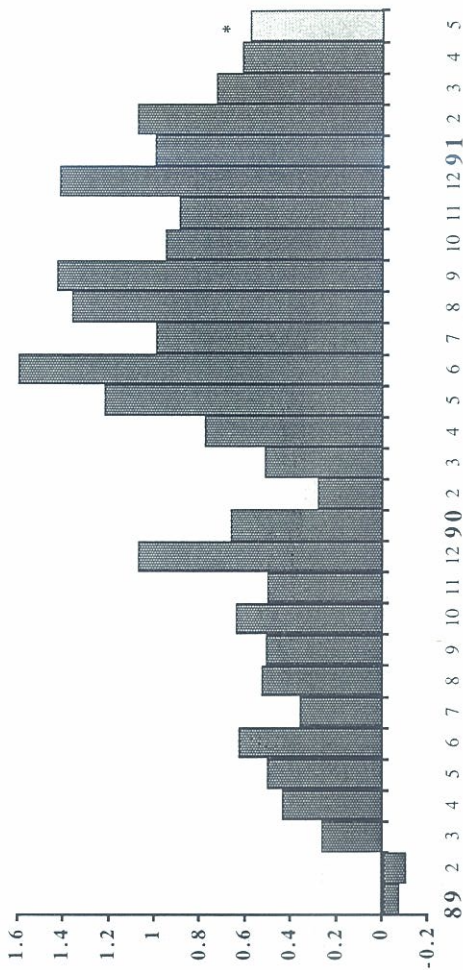
TÜSİAD endeksleri mevsimlik oynamalardan arındırılmıştır.

GÜNCEL EKONOMİK DURUM ENDEKSİ

* Geçici tahmin

TÜSİAD ÖNCÜ GÖSTERGELER ENDEKSİ

* Geçici Tahmin

UNICE'DEN Haberler...

Ekonomik ve Mali İşler

UNICE, Londra'da yapılan G-7 Batılı Ülkeler Ekonomik Zirvesi öncesi görüşlerini yayınlamıştır. Avrupa ekonomisi dış faktörlerin ve zayıf uluslararası ticaretin etkisiyle olumsuz bir durumdadır. İngiltere ve Almanya'nın durumları bu istikrarsız yapıyı daha da belirgin hale getirmiştir. Buna rağmen, Avrupa Para Sistemi'nin, Avrupa'nın parasal açıdan bütünleşmesi için gerekli olan istikrarını koruması iş alemi için olumlu bir gelişme sayılabilir. Genel olarak, Avrupa'da kar marjları, yüksek reel faiz oranları ve yüksek ücret artışları nedeniyle düşüktür. Yatırımlarda ve istihdamda büyüme sağlanması için ise karlılıkta iyileşme başta gelen koşuldur. Düşük faiz oranları ise iç borçlanmanın ve fiyat ve ücretlerdeki artışların sınırlandırılmasını gerektirmektedir. Birçok Avrupa ülkesinde, kamu

harcamalarının azaltılması bütçe dengesinin sağlanması artan bir ihtiyaç haline gelmiştir. Öte yandan, UNICE, Orta ve Doğu Avrupa'da yeni gelişen demokrasilere yönelik Batı yardımlarının verimli ve karlı projelere yönlendirilmesinin yararına inanmaktadır.

UNICE Başkanlar Konseyi, Avrupa Komisyonu'nun Kasım 1990'da yayınladığı bildirime uygun olarak, AT'nın sanayi politikası ile ilgili görüşlerini belirtmiştir.

UNICE, Komisyon'unun iş çevreleri için uygun çalışma ortamının yaratılması, rekabetin güçlendirilmesi, Avrupa şirketlerinin ekonomik ve teknolojik temellerinin sağlamlaştırılması ve piyasa etkinliğinin geliştirilmesi yolundaki görüşlerini desteklemektedir. UNICE, Topluluk sanayi politikasının diğer Topluluk politikalarıyla bütünleşmesini ve ulusal sanayi politikalarına etkisini de